

**Recenzja dokonań naukowych Pani dr Anny Młynarczuk-Sokołowskiej
w postępowaniu habilitacyjnym w dziedzinie nauk społecznych
w dyscyplinie pedagogika**

We wniosku do Rady Doskonałości Naukowej o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego Pani dr Anna Młynarczuk-Sokołowska, jako osiągnięcie naukowe, wskazała autorską monografię naukową „*Codziennosc polskiej szkoły z perspektywy dzieci i młodzieży ze środowiska przymusowych migrantów*” (Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku Białystok 2022, ISBN 978-83-7431-756-6). Ponadto, by opisać swoją drogę naukową dołączyła materiały dokumentujące aktywność badawczą, ekspercką, publikacyjną, projektową, wdrożeniową, popularyzatorską. Działając na podstawie Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz.U. z 2021 r. poz. 478 zm.) jako recenzent odpowiadam na pytanie czy przedstawione do oceny osiągnięcie naukowe spełnia warunki określone w artykule 221 ust. 10 niniejszej ustawy.

1. Dokumentacja wniosku

Podstawą recenzji jest wskazana i załączona do dokumentacji **monografia autorska**: „*Codziennosc polskiej szkoły z perspektywy dzieci i młodzieży ze środowiska przymusowych migrantów*” (Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku Białystok 2022, ISBN 978-83-7431-756-6. ss. 457). Recenzentami wydawniczymi byli: prof. UKW dr hab. Przemysław Paweł Grzybowski, prof. UWM dr hab. Marta Guziuk-Tkacz. Do dokumentacji Habilitantka załączyła także wcześniejszą **monografię współautorską**: A. Kożyczkowska, A. Młynarczuk-Sokołowska, *Kulturowe konteksty dzieciństwa. Szkice antropologiczno-pedagogiczne* (w tym autorskie rozdziały 2, 3, 5, 8 i 9), Wydawnictwo Naukowe Katedra, Gdańsk 2018, ss. 326 ISBN 978- 83-65155-46-7, **dwa artykuły** w czasopismach naukowych: A. Młynarczuk-Sokołowska, E. Żyłkiewicz-Płońska, *An outline of the phenomenon of refugeeism in Poland. Towards*

research into refugee resilience, Edukacja Międzykulturowa, 2021 nr 2(15), (s. 138–163. ISSN 2299-4106. DOI: 10.15804/em.2021.02.08) oraz A. Młynarczuk-Sokołowska, „Uważnić” głos dzieci i młodzieży ze środowisk przymusowych migrantów. *Wybrane aspekty etyczne i metodologiczne badania doświadczeń udziału w szkolnej edukacji*. ACTA Universitatis Nicolai Copernici, 2020 nr 1(39), (s. 107–139. https://doi.org/10.12775/AUNC_PED.2020.006) a także **jeden rozdział w monografii** A. Młynarczuk-Sokołowska, (2021). *Students with refugee background in the Polish educational system in the context of a lockdown period*. W: S. Gonçalves, S. Majhanovich (red.), *Higher education in transition* (s. 55–78, CINEP/IPC. ISBN 978-989-54520-8-8).

Wskazanych do oceny jest kilka publikacji, jednak stanowią one jedynie część dorobku naukowego Habilitantki, ten jest znacznie szerszy i łącznie tworzy go 77 publikacji (obszerny ich wykaz jest na stronach 70-77 Autoreferatu). W przesłanej do oceny dokumentacji znalazły się więc dwa tomy, a w nich wniosek i siedem załączników. **Tom I** obejmuje wniosek przewodni wraz z sześcioma załącznikami: (1) dane wnioskodawcy (2) kopia dokumentu potwierdzającego posiadanie stopnia doktora (3) autoreferat, (4) kopie dokumentów potwierdzających osiągnięcia naukowe, dydaktyczne, organizacyjne, popularyzujące naukę i inne dotyczące kariery zawodowej (5) wykaz osiągnięć naukowych stanowiących znaczący wkład w rozwój dyscypliny, (6) oświadczenia współautorów wykazanych publikacji wchodzących do oceny oraz obszarów korespondujących z głównym osiągnięciem naukowym. W **tomie II** Habilitantka zamieściła załącznik 7, a w nim zawarła główne osiągnięcia naukowe (w wersji drukowanej i elektronicznej zapisanej na nośniku) czyli: monografię wskazaną jako główne osiągnięcie oraz wybrane do oceny publikacje korespondujące z tematyką głównego osiągnięcia naukowego: monografia współautorska, kopie dwóch artykułów opublikowanych w czasopiśmie oraz kopie rozdziału w monografii wieloautorskiej.

Dokumenty przesłane w wersji papierowej i na nośniku elektronicznym, w pełni odpowiadają wymaganym formalnie informacjom o Wnioskodawcy i jego dyplomach, opublikowanych pracach i innych formach działalności. Całość dorobku została przedstawiona w Autoreferacie liczącym 73 strony. W przedłożonej dokumentacji Habilitantka przedstawiła najważniejsze fakty z przebiegu swojej pracy zawodowej oraz drogę własnego rozwoju naukowego. Przesłana mi do oceny dokumentacja jest kompletna, bardzo starannie przygotowana, czytelna.

***

Zgodnie i w nawiązaniu do wytycznych ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym swoją recenzję całokształtu dorobku naukowego Habilitantki przedstawię w zakresie następujących obszarów:

- ocena głównego osiągnięcia naukowego w postaci wskazanej monografii autorskiej
- ocena pozostałych publikacji wskazanych do oceny
- ocena dorobku dydaktycznego, popularyzatorskiego, aktywności projektowej i konferencyjnej

Poprzedzę to jednak odniesieniem się do biografii zawodowej i akademickiej Kandydatki do stopnia naukowego.

Biografia zawodowa i akademicka

Pani dr Anna Młynarczuk-Sokołowska jest absolwentką Wydziału Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu w Białymstoku. Na ostatnim roku studiów pedagogicznych w zakresie pedagogiki kulturoznawczej, odbyła staż w Wojewódzkim Ośrodku Animacji Kultury w Białymstoku. W trakcie studiów, za wybitne osiągnięcia naukowe, została wyróżniona Stypendium Ministra Edukacji Narodowej i Sportu na rok 2005/06. W **2006 roku** ukończyła studia **obroną pracy magisterskiej** przygotowanej pod kierunkiem prof. dr. hab. Jerzego Nikitorowicza nt. *Tolerancja narodowościowa i religijna młodzieży licealnej zamieszkującej wschodnie tereny Polski*. Równoległe ze studiami odbywała trzyletni cykl kształcenia pedagogicznego (w zakresie nauczania wiedzy o kulturze) w Centrum Edukacji Nauczycieli Uniwersytetu w Białymstoku i rok po otrzymaniu dyplomu magistra miała także uprawnienia pedagogiczne.

Habilitantka została zatrudniona w 2005 roku w Katedrze Edukacji Międzykulturowej Wydziału Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu w Białymstoku, najpierw jako asystentka-stażystka, po roku awansując na stanowisko asystentki. W 2011 roku na Wydziale Prawa i Administracji w Uniwersytecie Warszawskim ukończyła studia podyplomowe w zakresie ochrony własności intelektualnej. Przez lata, w ramach kursów i szkoleń oraz staży naukowych, rozwijała swoje kompetencje zawodowe (zarówno w zakresie pracy naukowej, jak i dydaktycznej), które kończyły się uzyskaniem dyplomu lub certyfikatu (w Autoreferacie został pokazany sposób budowania własnego warsztatu naukowo-badawczego).

Osiem lat od ukończenia studiów magisterskich Uchwałą Rady Wydziału Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu w Białymstoku, w dniu **16.01.2014 r.**, na podstawie przedstawionej

rozprawy doktorskiej pt. *Międzykulturowa edukacja nieformalna w Polsce na przykładzie działalności organizacji pozarządowych*, Pani Anna Młynarczuk-Sokołowska uzyskała **stopień naukowy doktora** nauk społecznych w zakresie pedagogiki. Promotorem w przewodzie doktorskim był prof. dr hab. Jerzy Nikitorowicz, a recenzentami prof. dr hab. Józef Henryk Górniewicz oraz prof. dr hab. Mirosław Sobecki. Dysertacja została przygotowana w ramach dwuletniego projektu badawczego, który otrzymał dofinansowanie ze środków Narodowego Centrum Nauki. Od 2016 roku (do chwili obecnej) Habilitantka pracuje jako adiunkt w Katedrze Edukacji Międzykulturowej i Elementarnej (Zakład Studiów Międzykulturowych i Regionalnych) na Wydziale Nauk o Edukacji Uniwersytetu w Białymstoku.

2. Ocena głównego osiągnięcia naukowego

Jako główne osiągnięcie naukowe, będące podstawą ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego, dr Anna Młynarczuk-Sokołowska przedstawiła monografię autorską zatytułowaną: *„Codzienność polskiej szkoły z perspektywy dzieci i młodzieży ze środowiska przymusowych migrantów”* (Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2022, ss. 457). Recenzję wydawniczą przygotowali: prof. UKW dr hab. Przemysław Grzybowski oraz prof. UWM dr hab. Marta Guziuk-Tkacz. Osiągnięcie to jest usytuowane w dyscyplinie pedagogika oraz jej subdyscyplinie - w edukacji międzykulturowej.

Obszerna publikacja ma wszystkie elementy, jakie są typowe dla prac teoretyczno-empirycznych i zawiera: wprowadzenie, sześć rozdziałów (dwa z nich teoretyczne, jeden metodologiczny, trzy empiryczne), zakończenie, bibliografię, streszczenie języku angielskim oraz spisy tabel i rycin.

We wprowadzeniu najpierw zostały zaprezentowane osobiste i zawodowe motywy podjęcia tej właśnie problematyki. Autorka zaprasza czytelnika w obszar własnych poszukiwań badawczych, uzasadniając podjęcie tego właśnie tematu, odwołując się przy tym do literatury przedmiotu oraz swoich 14-letnich doświadczeń przy realizacji wielu projektów edukacyjnych czy też pomocowych. Wskazuje na przeplatanie się ról badacza i praktyka wspierającego proces edukacji i integracji osób ze środowiska migracyjnego. W taki sposób, w dialogowej relacji konstruuje własną biografię zawodową, stąd dało Jej to szeroką perspektywę spojrzenia na badaną rzeczywistość dzieci i młodzieży doświadczających różnych typów migracji, w tym uchodźstwa.

Nakreślenie przez Panią Doktor osobistego tła, pokazuje motywy takich właśnie wyborów problematyki badawczej. Jej wieloletnia praca projektowo-wdrożeniowa prowadzona w środowiskach zróżnicowanych kulturowo, umożliwiła zrozumienie tkanki początkowo obcej, ale z czasem oswojonej. Osoby doświadczające uchodźstwa w naturalny sposób stały się integralną częścią świata Habilitantki, dały Jej możliwość wielopłaszczyznowego poznawania rzeczywistości szkolnej postrzeganej przez dzieci z doświadczeniem uchodźczym (dokonało się to poprzez wejście do środowiska uchodźczego, szkoły, ośrodka dla uchodźców, czy też poprzez działanie w organizacjach pozarządowych). Nie mniej istotne dla recepcji książki, było pokazanie we wprowadzeniu społeczno-politycznych kontekstów przymusowej migracji, nakreślenie stanu badań nad uchodźstwem w Polsce oraz zarysowanie tematyki książki z nakreśleniem jej struktury.

Dwa pierwsze rozdziały publikacji pokazują kontekst uchodźstwa w naszym kraju. W pierwszym jest porcja wiedzy o kształtowaniu się zinstytucjonalizowanego systemu przyjmowania osób ubiegających się o ochronę międzynarodową, nakreślająca rozwój zjawiska uchodźstwa w Polsce (z uwzględnieniem krajów pochodzenia cudzoziemców). Porządkujący problematykę badawczą jest także drugi rozdział zatytułowany „*Dzieci i młodzież ze środowiska przymusowych migrantów w polskim systemie edukacji*”, poświęcony analizie głównych zagadnień związanych z funkcjonowaniem tej grupy uczniów w polskiej szkole. Rozważania zawarte w tym rozdziale, rozpoczynają się od przedstawienia specyfiki tego, co określane jest mianem doświadczenia uchodźstwa, z prezentacją kolejnych etapów stawania się uchodźcą.

Autorka przygląda się także codzienności szkoły rozpatrywanej z perspektywy teoretycznej koncepcji Alfreda Schütza. Ujęcie to sytuuje świat szkoły w szerszym kontekście świata życia codziennego i tym samym stanowi główną płaszczyznę analiz podjętych w publikacji. Na tle procesu enkulturacji, Habilitantka analizuje wybrane koncepcje dotyczące doświadczania odmiennej rzeczywistości społeczno-kulturowej oraz adaptacji kulturowej, skupiając się na kwestii postrzegania przez rówieśników dzieci i młodzieży ze środowiska przymusowych migrantów, definiowania ich jako Obcych/Innych. W ostatniej części tego rozdziału uwaga czytelnika koncentruje się na głównych problemach dotyczących realiów polskiej szkoły przez dzieci i młodzież z doświadczeniem przymusowej migracji, w odniesieniu do regulacji prawnych oraz wybranych rozwiązań organizacyjnych i metodycznych ułatwiających włączenie do systemu i integracji tej grupy uczniów. To wartościowy poznawczo element uporządkowania namysłu nad badaną materią.

Tak nakreślone tło teoretyczne stanowi podstawę prezentacji kluczowych zagadnień związanych ze zrealizowanymi badaniami. Rozdział trzeci – metodologiczny, rozpoczyna się od przedstawienia założeń paradygmatycznych i perspektywy epistemologicznej przyjętej w badaniach. Tym samym, przedstawione w nim jest uzasadnienie przyjęcia paradygmatu interpretatywnego oraz zastosowania podejścia konstruktywistycznego. Autorka w sposób przekonujący ukazuje zasadność zastosowania metodologii teorii ugruntowanej. Mamy czytelnie przedstawioną problematykę badawczą i cele badań, model procesu badawczego oraz strategię i metody gromadzenia danych, dobór i charakterystykę uczestników badań, teren oraz przebieg badań, rodzaje danych i metodę analizy materiału empirycznego, a także kwestie etyczne niezwykle istotne w kontekście realizacji badań dotyczących grupy wrażliwej jaką stanowią dzieci i młodzież doświadczający uchodźstwa.

Osią analizy, przedstawionej w dwóch kolejnych rozdziałach monografii (czwarty i piąty), Autorka uczyniła doświadczanie codzienności polskiej szkoły, traktowane jako proces uczenia się, integralnie związany z etapami stawania się uchodźcą. Kategoria codzienności była rozumiana jako otwarty program badawczy z ogromnym potencjałem poznawczym, co dawało możliwość odkrywania jej nowych aspektów i kontekstów, którym znaczenie nadawali sami uczestnicy badań.

Prezentowany w książce projekt badawczy jest osadzony w paradygmacie interpretatywnym, opisującym świat w kategoriach rzeczywistości konstruowanej w toku interakcji społecznych, gdzie jednostka postrzegana jest jako podmiot odpowiedzialny za tworzenie wiedzy i konstruowanie znaczeń. Zarówno przedmiot badań, jak i centralna kategoria analityczna, wyłaniały się stopniowo. Analiza związków pomiędzy wygenerowanymi w trakcie badań kategoriami, przyczyniła się do wyłonienia centralnej kategorii analitycznej i tym samym przedmiotu badań, czyli doświadczania codzienności polskiej szkoły przez uczniów ze środowiska przymusowych migrantów (z uwzględnieniem trzech przenikających się elementów pozostających w dialogowej relacji: przestrzeń, czas i interakcja).

Analiza materiału empirycznego pozwoliła Autorce przedstawić trajektorię konstruowania świata życia codziennego polskiej szkoły przez uczniów ze środowiska przymusowych migrantów, rozumianą jako linię obrazującą doświadczanie rzeczywistości polskiej szkoły. Przy czym linia ta jest obudowana faktami z biografii uczniów, którzy byli uwikłani w proces stawania się uchodźcami adaptującymi się do nowej rzeczywistości społeczno-kulturowej. Efektem prac zrealizowanych w ramach projektu badawczego jest teoria dotycząca doświadczania świata życia codziennego przez dzieci i młodzież ze środowiska

przymusowych migrantów, w ujęciu konstruktywistycznym, w formie twierdzeń popartych empirycznymi argumentami. Poprzez uwidocznienie głosu dzieci i młodzieży, mogło dojść do prawomocnego włączenia go do propozycji rozwiązań metodycznych służących optymalizacji pracy polskich szkół. Konsekwencją realizacji tego projektu było przygotowanie *Modelu szkoły wrażliwej na Innego/Obcego*, bilansującego wyniki analizy treści narracji uczniów ze środowiska uchodźczego oraz wiedzy wynikającej z wieloletnich działań Autorki w środowiskach zróżnicowanych kulturowo. Model został zaprezentowany w ostatnim – szóstym rozdziale monografii.

Implementacja metodologii teorii ugruntowanej pozwala na zrozumienie sposobu działania uczniów z doświadczeniem przymusowej migracji oraz ich interpretacji szkolnego świata życia, w którym funkcjonują. **Novum** tak skonstruowanego projektu jest zwrot ku partycypacji i narracji w procesie badawczym. Jest to szczególnie ważne w przypadku badań w grupach wrażliwych. W zrealizowanym projekcie badawczym słusznym było wykorzystanie modelu partycypacji Rogera A. Harta. Projektując badania angażujące dzieci i młodzież ze środowiska przymusowych migrantów, udało się Autorce, w toku procesu badawczego, stworzyć możliwość aktywnego działania, podejmowania decyzji, namysłu nad własną sytuacją (szkolną) oraz wpływania na nią. W trakcie badań sami uczniowie pełnili rolę ekspertów w swojej sprawie, dysponujących wiedzą na temat kontekstu, w którym doświadczają świata życia codziennego polskiej szkoły. To bardzo interesujący poznawczo i pożyteczny zabieg metodologiczny. Dzieci i młodzież uczestniczący w badaniach sami wyznaczyli tematyczną ścieżkę realizowanych badań oraz ich przebieg (w tym stopień zaangażowania w proces badawczy). Wskazywali na to, co należało do istotnych elementów doświadczanego przez nich świata szkoły, osadzonego w szerszym kontekście świata życia codziennego.

Zasadniczym celem podjętych analiz teoretycznych, opracowanych i wdrożonych założeń metodologiczno-badawczych, a także empirycznej eksploracji było opracowanie *Modelu szkoły wrażliwej na Innego/Obcego*. Autorka projektu badawczego dobrze uzasadniła konieczność przeprowadzenia tak zorientowanych badań. Osobiście dostrzegam celowość podjęcia się tego naukowego zadania, w efekcie którego mamy do czynienia z autorskim, **oryginalnym opracowaniem**. W oparciu o bogatą, interdyscyplinarną literaturę przedmiotu Habilitantka zasadnie konceptualizuje teoretyczną perspektywę własnego przedmiotu badań, czym dowodzi swoich wysokich kompetencji teoretycznych w tym zakresie. Dobrze przy tym wykorzystała swoje wieloletnie doświadczenie projektowo-wdrożeniowe, liczne staże podczas

których miała możliwość bezpośredniej współpracy naukowej z badaczami podejmującymi interesującą Ją problematykę. Dla mnie to lektura poznawczo interesująca, widać w niej bardzo dobrą znajomość Autorki sytuacji przymusowych imigrantów oraz specyfiki pomocy świadczonej im przez kraj przyjmujący, dobrą orientację w przedmiocie badań, a to postrzegam jako dobrą podbudowę dla konceptualizacji przedmiotu badań własnych.

***

Uważam, że projekt przedstawiony mi przez dr Annę Młynarczuk-Sokołowską do oceny jako główne osiągnięcie naukowe **stanowi znaczący wkład w rozwój dyscypliny**, i to zarówno w warstwie teoretycznych podstaw zaprezentowanych w publikacji jak i w zastosowanej metodologicznej koncepcji badań własnych (ta jest wyrazem posiadania przez Habilitantkę kompetencji w zakresie organizacji badań naukowych i umiejętności wyznaczania sobie ram metodologicznych w procesie poznania naukowego).

3. Ocena pozostałych publikacji zgłoszonych jako osiągnięcie naukowe

Własna praktyka społeczna oraz relacje pozazawodowe z osobami ze środowiska migracyjnego, rozwinęły wrażliwość dr Anny Młynarczuk-Sokołowskiej na problemy osób migrujących, poszerzyły Jej spojrzenie na doświadczenie uchodźcze. Wykorzystała to z naddatkiem, opisując w publikacji, wskazanej jako główne osiągnięcie naukowe, wyniki eksploracji tego trudnego środowiska grupy wrażliwej, do której udało Jej się dotrzeć i przekonać członków do podjęcia współpracy w projekcie. Nie jest sprawą łatwą zdobycie zaufania na tyle, by badane podmioty uwierzyły, że warto otworzyć swój świat codzienny szkolnej edukacji, bo to ich głos jest tu najważniejszy. To niewątpliwie pokazuje, że Habilitantka posiada kompetencje komunikacyjne, międzykulturowe i badawcze.

Jej ścieżka prowadząca do opracowania koncepcji badań stanowiących zwrot ku partycypacji i narracji w procesie badawczym, które zostały zaprezentowane w ocenionej wyżej monografii była długa, i składało się na nią wiele inicjatyw o charakterze społecznym i naukowym. W swoim Autoreferacie, w porządku temporalnym, bardzo dobrze opisała drogę dochodzenia do tematu oraz opracowania metodologii badań własnych, których rezultaty zaprezentowała w monografii wskazanej jako główne osiągnięcie naukowe. Zwróciła uwagę tylko na te inicjatywy, które były ważniejsze w tym kontekście, czyli miały istotne znaczenie z perspektywy rozwoju myślenia w zakresie problematyki szkolnej sytuacji dzieci i młodzieży ze środowisk migracyjnych oraz z punktu widzenia warsztatu metodologicznego. Jednak w

dalszej części Autoreferatu, w trzech blokach tematycznych, charakteryzuje wybrane publikacje korespondujące z tematyką głównego osiągnięcia naukowego. Praktyka społeczna oraz możliwość doświadczania świata osób migrujących z różnych przyczyn (głównie przymusowych) zmotywowały ją do prowadzenia badań osadzonych w trzech obszarach tematycznych oraz pozwoliły na zbudowanie warsztatu badawczego wrażliwego na Obcego/Innego.

Wskazany dorobek okołohabilitacyjny został zebrany w trzy obszary badawcze. Pierwszy zawiera zagadnienia dotyczące procesu adaptacji dzieci i młodzieży ze środowisk migracyjnych do nowej rzeczywistości społeczno-kulturowej w tym szkoły (temu poświęconych jest 7 publikacji w tym: 2 monografie współautorskie, 4 artykuły w czasopiśmie, 1 rozdział w książce). We wszystkich tych tekstach Habilitantka podejmuje ważne problemy, istotne dla procesu adaptacyjnego do warunków kraju przyjmującego (takie jak szok kulturowy, różnice kulturowe, zasoby odpornościowe oraz postawy grup większościowych wobec uczniów ze środowisk migracyjnych). Istotną rolę w tym obszarze tematycznym pełnią także Jej eksploracje poświęcone językowi, który słusznie traktuje jako narzędzie integracji oraz postrzegania świata. Kluczowa dla tego obszaru badawczego jest przedstawiona do oceny monografia współautorska z A. Kożyczkowską, (2018) *„Kulturowe konteksty dzieciństwa. Szkice antropologiczno-pedagogiczne”* (ze znaczącym autorskim udziałem własnym). Sama Habilitantka uznała ją za przełomową publikację w swoim dorobku naukowym, jest bowiem pierwszą, większą próbą poszukiwania odpowiedzi na ważne pytania badawcze dotyczące funkcjonowania dziecka w warunkach różnicy kulturowej w doświadczeniach autobiograficznych (dzieci, młodzieży, dorosłych), zgodnie z podejściem konstruktywistycznym. To próba rekonstrukcji różnych problemów tożsamościowych i edukacyjnych, które stają się udziałem dziecka w wyniku doświadczania przez nie różnicy kulturowej (funkcjonowanie w tych warunkach jest konsekwencją wymuszonej albo dobrowolnej migracji dorosłych, a skutkuje to szeregiem problemów związanych z adaptacją do nowej sytuacji społeczno-kulturowej).

Drugi obszar badawczy związany jest z polskim systemem oświaty wobec edukacji i integracji uczniów z doświadczeniem migracji (reprezentowany w 11. publikacjach w tym w: 1 raporcie w formie książkowej, 5. artykułach w czasopiśmie, 6. rozdziałach w monografiach). Na ten obszar problemowy składają się analizy poświęcone funkcjonowaniu systemu oświaty w kontekście odpowiadania na potrzeby dzieci i młodzieży ze środowisk migracyjnych (w tym uchodźczych) oraz ścieżek optymalizacji ich procesów edukacji i inte-

gracji. Wiele z tych tekstów zawiera krytyczną analizę rozwiązań systemowych służących wspieraniu uczniów z doświadczeniem migracji (w tym uchodźstwa) w toku edukacji formalnej, wybrane aspekty funkcjonowania polskich szkół (proces edukacji, działania integrujące uczniów), opisane są wyzwania związane z pracą z grupą zróżnicowaną kulturowo.

Zwracając uwagę na kwestie etyczne oraz metodologiczne, przedstawia możliwości badania doświadczeń udziału w szkolnej edukacji dzieci i młodzieży ze środowiska przymusowych migrantów. Kluczowy dla tego zagadnienia jest tekst *„Uważnić” głos dzieci i młodzieży ze środowisk przymusowych migrantów. Wybrane aspekty etyczne i metodologiczne badania doświadczeń udziału w szkolnej edukacji*. Jest to ważna próba wypowiedzenia się na temat etyki i metodologii badań poświęconych doświadczeniu szkolnej codzienności, przez grupę wrażliwą, jaką stanowią dzieci i młodzież ze środowisk przymusowych migrantów. Jest to istotny tekst, także z perspektywy konstruowania własnego warsztatu naukowego i wyzwań w toku postępowania badawczego w grupach wrażliwych (novum jest uprawomocnienie głosu dzieci i młodzieży z doświadczeniem uchodźstwa w toku procesu badawczego).

Będąc nauczycielem akademickim rozumie swoje powołanie do kształcenia kolejnych pokoleń kadr, stąd w swojej pracy koncentruje się na przygotowaniu osób zaangażowanych w praktykę edukacyjną (nauczycieli, pedagogów, asystentów międzykulturowych) oraz tych, które swoje plany zawodowe wiążą z obszarem edukacji (studentów pedagogiki, kierunków nauczycielskich) przygotowują się do pracy w środowisku zróżnicowanym kulturowo. Stąd nie dziwi, że zebrała powstałe teksty w ostatni - trzeci obszar badawczy uogólniając go tytułem: *Kompetencje zawodowe nauczycieli/pedagogów w kontekście pracy w środowisku zróżnicowanym kulturowo* (blok tematyczny jest skonstruowany z 5 publikacji - 4 artykułów w czasopiśmie, 1 rozdziału w monografii). Eksploracje badawcze dotyczą poszukiwaniu odpowiedzi na pytanie: *Jakimi kompetencjami powinni dysponować nauczyciele, pedagodzy, asystenci międzykulturowi, którzy pracują w dynamicznie zmieniającej się pod względem społeczno-kulturowym rzeczywistości (polskich) szkół?*. Habilitantka analizuje znaczenie kompetencji międzykulturowych w procesie rozwijania kompetencji zawodowych osób zaangażowanych w praktykę edukacyjną. Podczas prowadzonych prac zwraca uwagę na aktualne wyzwania związane z doskonaleniem warsztatu pracy osób odpowiedzialnych za realizację działań z zakresu edukacji i integracji (w tym potrzebę projektowania innowacyjnych rozwiązań metodycznych).

Uważam, że to, co zostało wykonane przez dziewięć lat po doktoracie a wskazane do oceny przez Kandydatkę starającą się wykazać, że osiągnęła samodzielność naukową, istotnie

jest znaczące. Dotyczy to nie tylko monografii wskazanej jako główne osiągnięcie naukowe. Habilitantka obudowuje to dzieło pracami, w których widać wprowadzanie nowych wątków do teoretycznego studiowania i badania, testuje narzędzia, wchodzi coraz szerzej w problematykę, pogłębiając wiedzę w zakresie ważnych i powiązanych ze sobą wątków. Nie ma przypadku w naukowym poszukiwaniu, całość jest przemyślana i ważna z punktu widzenia dyscypliny w której funkcjonuje. Wszystkie trzy obszary zachodzą na siebie, uzupełniają dotychczasowy stan wiedzy o istotne próby badawcze, jakie są udziałem Kandydatki do stopnia doktora habilitowanego. Widać, że potrafi także współpracować z innymi badaczami lokującymi się w tych samych obszarach dyscypliny, prowadząc z nimi dialog naukowy w ramach cyklicznie organizowanych konferencji naukowych czy podejmując inicjatywy wspólnych badań i publikacji (ze znaczącym, jeśli nie większościovym, udziałem własnym).

Doceniam ten dorobek przede wszystkim dlatego, że jest spójny, konsekwentny, wielowątkowy, ale bez przypadkowości. Tematyka jaką Habilitantka zajęła się w badaniach jest rzadko podejmowana (sytuacja szkolna dzieci z doświadczeniem migracji), wybrała także innowacyjny sposób prowadzenia badań (analiza doświadczeń autobiograficznych), oddając głos samym dzieciom mogącym się wypowiedzieć w sprawach którym przydają znaczenie, prezentując własną perspektywę postrzegania świata (partycypacyjne konstruowanie świata ich codziennych doświadczeń szkolnych). W końcu, nie tylko w monografii wskazanej jako główną w dorobku, szanuje perspektywę ucznia z doświadczeniem uchodźczym tym samym uznaje, że dla badacza jest on partnerem i jego głos jest ważny i prawomocny. Istotne jest dla mnie - jako pedagoga społecznego - jest także i to, że badania mają charakter aplikacyjny a ich wyniki są społecznie użyteczne, mogą być czynnikiem optymalizacji praktyki oraz polityki oświatowej. Propozycje rozwiązań jakie są udziałem Habilitantki są na tyle uniwersalna, że mogą być zastosowane przez instytucje państwowe oraz organizacje pozarządowe działające na rzecz imigrantów nie tylko w Polsce (zastosowany może być w pracy dydaktycznej, opiekuńczo-wychowawczej, socjalnej i pomocowej w placówkach i rodzinach niezależnie od ich statusu imigrantów czy uchodźców).

4. Ocena dorobku dydaktycznego, popularyzatorskiego, aktywności projektowej i konferencyjnej

W przedstawionych mi materiałach bardzo dobrze udokumentowane zostały działania naukowe, projektowe, popularyzatorskie, dydaktyczne, szkoleniowe i organizacyjne oraz samokształceniowe Habilitantki. Całe spektrum wydarzeń, w których partycypowała, jest

imponujące jak na 14-letnią aktywność zawodową i społeczną. Zatem ocena moja, w tym punkcie recenzji, jest także wysoka.

Pani dr Anna Młynarczuk-Sokołowska przez cały okres pracy zawodowej podnosiła swoje kwalifikacje, uczestnicząc w kilkudziesięciu krajowych i międzynarodowych szkoleniach, które umożliwiły nabywanie wiedzy dotyczącej sytuacji życiowej i szkolnej uczniów z doświadczeniem migracji (w tym uchodźstwa, metodyki pracy z grupą zróżnicowaną kulturowo, nauczania języka polskiego jako obcego, oceniania wiedzy i kompetencji uczniów). Wszystkie one służyły działaniom projektowym, implementacji wyników badań naukowych do praktyki edukacyjnej, doskonaleniu polityki oświatowej. W swoim Autoreferacie przedstawia imponującą ilość działań aplikacyjnych, które inicjowała, współtworzyła, koordynowała i to w wymiarze lokalnym, krajowym jak i międzynarodowym. Wypunktowana przez Nią została aktywność ekspercka i udział w innowacjach wypracowujących modele działania edukacyjnego, włączające młodych uchodźców i migrantów w środowiska większościowe. Były one poprzedzone nie tylko zdobywaną wiedzą ale też przeprowadzonymi badaniami partycypacyjnymi rekomendującymi nowe rozwiązania (docenione przez Komisję Europejską w postaci włączenia ich do raportu opracowanego przez Berry'ego van Driel).

Na uwagę i docenienie zasługują autorskie programy kształcenia kadry pedagogicznej w zakresie edukacji międzykulturowej, metodyki pracy z uczniami z doświadczeniem migracji i grupami zróżnicowanymi kulturowo (prowadziła doceniane przez studentów i nauczycieli w środowisku macierzystym ale też na uczelniach, w których odbywała staże naukowe i dydaktyczne). Warte odnotowania są przygotowane przez dr Annę Młynarczuk-Sokołowską liczne programy edukacyjne adresowane do innych grup społecznych (młodzież, seniorzy, bezdomni, recydywiści). Pokłosem prowadzonych badań było przygotowanie licznych publikacji metodycznych zawierających użyteczne narzędzia pracy z uczniem z doświadczeniem migracyjnym, służących kształceniu kadry pedagogicznej w zakresie edukacji międzykulturowej, nauczania języka polskiego jako obcego, służące kształceniu i samokształceniu kadry pedagogicznej (poradniki, scenariusze zajęć, materiały dydaktyczne).

Nie do przecenienia są publikacje upowszechniające wiedzę naukową i metodyczną (teksty, wystąpienia, wywiady radiowe i telewizyjne, artykuły prasowe). Zostało przygotowanych przez dr Annę Młynarczuk-Sokołowską **18 tekstów zamieszczonych w periodykach** ośrodków kształcenia nauczycieli, w publikacjach organizacji pozarządowych. Popularyzowała zdobytą wiedzę naukową i metodyczną, biorąc także aktywny udział w **12 konferencjach naukowo-metodycznych** (referaty i komunikaty, warsztaty edukacyjne). Na

uwagę zasługują także jednorazowe i cykliczne działania Habilitantki adresowane do studentów, dzieci i młodzieży, rozwijające ich wrażliwość na odmienność, dostarczające wiedzy na temat postrzegania Innego, niwelowania stereotypów i uprzedzeń oraz kształtowania konkretnych umiejętności komunikowania międzykulturowego.

Aktywność naukowa oraz wdrożeniowa doceniona została przez instytucje rządowe i pozarządowe powierzające Habilitantce **rolę ekspercką przy ocenianiu** (w ramach rządowych programów grantowych) **99 projektów** dotyczących inicjatyw badawczych (NCN), staży naukowych (NAWA) oraz działań społecznych (Narodowy Instytut Wolności, Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego). Podobnie tę wiedzę ekspercką wykorzystują czasopisma naukowe powołujące Panią Annę Młynarczuk-Sokołowską do składu rady naukowej jednego czasopisma czy też do składu recenzentów dwunastu czasopism o zasięgu krajowym i międzynarodowym (przygotowała **19 recenzji** wydawniczych tekstów naukowych, jednej recenzję monografii i jednego raportu badawczego, jedną recenzję wydawniczą pakietu metodycznego).

Od wielu lat Habilitantka jest aktywnym członkiem siedmiu stowarzyszeń, fundacji, organizacji naukowych i społecznych, szczególnie wspierając Fundację Uniwersytetu w Białymstoku (wolontaryjne administrowanie jej inicjatyw). Pani Doktor identyfikuje się z tym środowiskiem akademickim od początku swej obecności w strukturach Uczelni (najpierw jako studentka, później pracownik). Zostały zauważone i docenione Jej działania społeczne i wdrożeniowe (na poziomie lokalnym, regionalnym, krajowym oraz międzynarodowym). Nagrodzona została przez macierzystą jednostkę (trzykrotnie otrzymała **Nagrodę Rektora UwB**) oraz ważne polskie instytucje rządowe i pozarządowe oraz organizacje międzynarodowe (**Stypendium Ministra** dla Wybitnych Młodych Naukowców, nagrody w konkursie Wojewody Podlaskiego „Inicjatywa Społeczna”, w konkursie Gazety Wyborczej „Przystanek Młodzi”. Na szczególne podkreślenie zasługuje fakt, że **publikacja** wskazana jako główne osiągnięcie naukowe, została **wyróżniona przez PTP i wskazana jako wybitna monografia 2022 roku**).

Podsumowanie

Wysoko oceniam całość projektu habilitacyjnego (na który składa się nie tylko podstawowe osiągnięcie naukowe, ale także dodatkowe publikacje wskazane przez Autorkę jako korespondujące z dziełem głównym, oraz inne wartościowe teksty powstałe na przestrzeni

wielu lat Jej pracy naukowej, dydaktycznej i organizacyjnej). W tomie I przesłanym do oceny zawarte zostały wykazy publikacji powstałych przed i po doktoracie (ss. 286-294).

Z analizy wynika, że **po uzyskaniu stopnia doktora** Pani dr Anna Młynarczuk-Sokołowska **zdyNAMIZOWAŁA** i tak już bogatą (jak na młodego naukowca) swoją aktywność naukową, publikacyjną, ekspercką, projektową i popularyzatorską. Wykaz prac opublikowanych po uzyskaniu stopnia doktora jest znaczący, już sama tylko ilość publikacji o tym świadczy (77 pozycji). Powstało w tym czasie **6 monografii**: trzy autorskie (w tym jedna wskazana jako główne osiągnięcie), dwie współautorskie (w tym jedna wskazana do oceny w przewodzie), jeden raport z badań w formie książki on-line. Ponadto **34 rozdziały** w monografiach naukowych (z tego 15 powstało po uzyskaniu doktoratu), **redakcja 6.** monografii wieloautorskich (z czego 4 po uzyskaniu doktoratu), **34 artykuły** w czasopiśmie (z tego 26 po uzyskaniu stopnia doktora), także opracowania o charakterze naukowo-metodycznym i metodycznym (skrypty, pakiety i poradniki metodyczne itd.) służące kształceniu kadry pedagogicznej oraz pracy z dziećmi i młodzieżą w środowisku zróżnicowanym kulturowo. Habilitantka publikowała swoje teksty na łamach kilku czasopism naukowych (w tym 100-punktowa i 40-punktowe) *Edukacja Międzykulturowa, Kultura i Edukacja, ACTA Universitatis Nicolai Copernici, Forum Pedagogiczne, Comparative Education, Review, Culture-Society-Education.*

Odnotować należy udział Pani Doktor w **18 projektach** naukowych, w ośmiu z nich pełniła rolę kierownika zadań badawczych (z tego w 15. po uzyskaniu stopnia doktora, kierując pięć z nich), w **15 stażach** dydaktycznych, zawodowych, szkoleniowych w instytucjach naukowych (11 z nich realizowane po doktoracie), w większości zagranicznych (Izrael, Belgia, Turcja, Portugalia, Hiszpania, Cypr). Mamy także **39 wystąpień** na krajowych i międzynarodowych konferencjach naukowych (z tego 21 po uzyskaniu doktoratu) w dziewięciu z nich pełni rolę członka komitetu organizacyjnego konferencji. Odnotowałam Jej aktywny udział w pracach **7. zespołów** badawczych realizujących projekty finansowane w drodze konkursów rozpisanych przez regionalne, narodowe i międzynarodowe instytucje.

Dane naukometryczne pokazują, że chociaż brak wskaźnika Impact Factor, to indeksy odnotowane w bazach Web of Science, Scopus czy Google Scholar są znaczące (**226** cytowań, w tym 19 autocytowań według bazy Google Scholar, a **4** cytowania wg bazy Scopus), podobnie wysoka jest łączna wartość punktacji MNiSW (**wynosi 607 pkt**).

Prowadzone badania empiryczne i studia literatury naukowej sama Habilitantka lokuje na pograniczu głównie pedagogiki międzykulturowej i emancypacyjnej (uważam, że wchodzi także w obszar pedagogiki szkolnej i pedagogiki społecznej). Praca badawcza skoncentrowana jest na procesie adaptacji dzieci i młodzieży ze środowisk migracyjnych, do nowej rzeczywistości społeczno-kulturowej, na opisanu polskiego systemu oświaty wobec edukacji i integracji uczniów z doświadczeniem migracji oraz na kształtowaniu kompetencji zawodowych nauczycieli/pedagogów w kontekście ich pracy w środowisku zróżnicowanym kulturowo. Inicjatywy badawcze i studia literaturowe jakie Habilitantka zaprezentowała są dowodem na **istotny wkład do pedagogiki**, a tym samym do pedagogiki międzykulturowej.

Wszystkie te działania pokazują skalę kompetencji merytorycznych i metodologicznych Habilitantki, potwierdzonych nie tylko tekstami zawierającymi uogólnione doświadczenie badawcze, ale także doświadczenie wprowadzania do praktyki edukacyjnej nowych, innowacyjnych rozwiązań. Doceniam to, sama będąc w przeszłości zaangażowana w polsko-łotewski eksperyment edukacyjny, wiem jak trudne są takie działania, ile różnych zmiennych może zniweczyć wysiłek włożony w ich realizację. Jako osoba funkcjonująca w środowisku wielokulturowym zajmującym się edukacją międzykulturową, postrzegam dorobek naukowy dr Anny Młynarczuk-Sokołowskiej jako spójny merytorycznie i poznawczo wartościowy. Niewątpliwie atutem jest dojrzały język naukowy Habilitantki (z obszaru pedagogiki i edukacji międzykulturowej). To jest pewien walor w sytuacji popularyzacji nauki (mamy wówczas przekaz popularyzujący naukę bez trywializacji problematyki, bez powierzchowności i lapidarności przekazu). To zadanie dla dydaktyka, wprowadzającego studentów w świat nauki. Uzyskanie przez Habilitantkę tak wielu certyfikatów poświadczających posiadane kompetencje, świadczy o Jej potrzebie samodoskonalenia i samokształcenia, w celu wzbogacania własnego warsztatu metodycznego. To także warte jest odnotowania.

Jednak jestem przekonana, że u podstaw tego sukcesu była wieloletnia systematyczna i wielopłaszczyznowa praca w warunkach różnorodności kulturowej, która zmotywowała Autorkę do prowadzenia badań sytuujących w centrum procesu badawczego doświadczenia autobiograficzne dzieci i młodzieży ze środowisk migracyjnych, a w szczególności uchodźczych. Własna praktyka społeczna oraz relacje pozazawodowe z osobami ze środowiska migracyjnego, rozwinęły jej wrażliwość na problemy osób migrujących, poszerzyły spojrzenie na doświadczenie uchodźcze. Wykorzystała to z naddatkiem, opisując swój wysiłek prowadzenia eksploracji w tym trudnym środowisku grupy wrażliwej, do której udało Jej się dotrzeć i przekonać członków by podjęła współpracę w projekcie. Nie jest sprawą łatwą

zdobycie zaufania na tyle, by badane podmioty uwierzyły, że warto otworzyć swój świat codzienny, będąc przekonanym, że ich głos będzie tu najważniejszy. To pokazuje, że Habilitantka niewątpliwie posiada kompetencje komunikacyjne, międzykulturowe i badawcze.

Wyrażam szacunek dla pracy dr Anny Młynarczuk-Sokołowskiej, doceniam wiedzę ekspercką, przejawianą aktywność i opracowany projekt habilitacyjny. Uważam, że cały dorobek naukowy Habilitantki nie budzi wątpliwości, co do tego, iż stanowi znaczący poznawczy wkład w rozwój dyscypliny pedagogika, spełnienie wszystkich kryteriów oceny dorobku, określonych w przywołanych w recenzji regulacjach prawnych (osiągnięcia projektowo-wdrożeniowe, dydaktyczne oraz popularyzatorskie, wskazują na wysokie kompetencje naukowe Habilitantki).

Oceniając całokształt dorobku przedłożonego przez Habilitantkę - w tym podstawowe osiągnięcie naukowe, pozostały dorobek piśmienniczy, organizacyjny, dydaktyczny i projektowy **moja ocena tego dorobku jest pozytywna**. Biorąc bowiem pod uwagę kryteria stosowane w regulacjach ustawowych tego postępowania, mogę stwierdzić, że:

1. Dorobek naukowy, dydaktyczny i organizacyjny jest wewnętrznie spójny, budowany konsekwentnie, z wyraźną perspektywą dalszego rozwoju. Widać dynamikę w rozwoju, znaczący przyrost aktywności naukowej w okresie od uzyskania doktoratu do chwili obecnej (świadczą o tym nie tylko ilość publikacji ale też zaangażowanie w szereg projektów naukowych, autorskich pomysłów i działań wdrożeniowych będących wynikiem badań naukowych dających się przełożyć na działanie).
2. O wysokiej wartości monografii, wytypowanej przez dr Annę Młynarczuk-Sokołowską jako główne osiągnięcie naukowe po otrzymaniu stopnia doktora, decyduje podjęcie słabo reprezentowanego w literaturze przedmiotu, poprawnie opracowany projekt metodologiczny i sieć kategorii udokumentowana materiałem empirycznym. Całość dowodzi umiejętności Habilitantki w zakresie możliwości wykorzystania posiadanego warsztatu naukowego, stanowi źródło refleksji pedagogicznej i wnosi znaczący wkład w rozwój pedagogiki. Projekt w swoich elementach składowych obejmuje nowatorski obszar badawczy, to oryginalny pomysł badawczy (danie głosu dzieciom, udział narracyjny i partycypacyjny w badaniu, realizowany w grupie wrażliwej jaką jest zespół uczniów z doświadczeniem migracyjnym), jest to dzieło naukowo oryginalne, w dodatku nacechowane niezwykle aktualną praktyczną użytecznością.

3. To poznawczo bardzo wartościowy projekt, uwzględniający właściwą perspektywę teoretyczną konieczną dla zaprojektowania badań empirycznych. Mocne są teoretyczne podstawy ocenianego projektu habilitacyjnego, trafnie została wybrana teoretyczna perspektywa badań własnych, osadzona na gruncie koncepcji świata życia codziennego Alfreda Schutza, z odwołaniem się przy analizie i interpretacji do teorii wymiarów kulturowych Geerta Hofstede, koncepcji obrzędów przejścia Arnolda van Geneppa czy teorii wielozakresowej i wielowymiarowej tożsamości zaproponowanej przez Jerzego Nikitorowicza. Mamy zatem pogłębione rozpoznanie koncepcyjne.
4. Jest to więc spójna całość budowana z rozmysłem z dobrze określonym celem, który przez Autorkę został założony i zrealizowany. Uzyskanie odpowiedzi na postawione pytanie badawcze: *Jak dzieci i młodzież ze środowiska przymusowych migrantów doświadczają codzienności polskiej szkoły?* było możliwe dzięki daniu (u)ważności głosu dzieci z doświadczeniem uchodźczym, spojrzenie na codzienność szkolną ich oczyma. W konsekwencji uzyskanych rezultatów eksploracji, możliwe stało się zaproponowanie przez Autorkę *Modelu szkoły wrażliwej na Innego/Obcego*, ukierunkowanego na potrzeby i oczekiwania imigrantów względem wsparcia koniecznego w procesie ich integracji ze społecznością kraju przyjmującego.
5. Widać u Habilitantki bardzo dobrą znajomość przedmiotu badań – rozpoznanie sytuacji imigrantów oraz specyfiki pomocy świadczonej im przez kraj przyjmujący. W kontekście takich powiązań, zagadnienie wsparcia przymusowych imigrantów w procesie integracji, w zależności od ich oczekiwań i możliwości, nie uzyskało dotąd samodzielnego i odrębnego rozpoznania i interpretacji.
6. Na uwagę i docenienie zasługuje duża wartość praktyczna związana z zagadnieniami podjętymi w badaniach przez Habilitantkę. Choć to dla/i w pracy naukowej perspektywa dalsza, w pedagogice jednak zawsze ważna i oczekiwana. Pokazany dorobek Habilitantki jest w tym zakresie nie do przecenienia. Jest to propozycja na tyle uniwersalna, że może być zastosowana przez instytucje państwowe oraz organizacje pozarządowe działające na rzecz przymusowych imigrantów nie tylko w Polsce. Mamy dzisiaj Europę bez granic, zatem zwiększoną migrację a równocześnie konieczność jej integracji. Jak napisał Mentor i Mistrz naszej Habilitantki *„Wielokulturowość jest faktem a edukacja międzykulturowa to dla każdego społeczeństwa zadanie do wykonania”*. Budowanie jedności w takiej różnorodności, przy mocnym akcentowaniu

roli wsparcia dla imigrantów, to znaczne wyzwanie dla edukacji. Swoją pracą badawczo-wdrożeniową Habilitantka bardzo dobrze wpisuje się w to zadanie.

Konkluzja

Biorąc pod uwagę całokształt dokonań dr Anny Młynarczuk-Sokołowskiej, Jej dorobek w zakresie pracy naukowej, dydaktycznej i organizacyjnej (a przede wszystkim wskazane podstawowe osiągnięcie naukowe) **oceniam pozytywnie** i stwierdzam, że **spełnia on wymogi** obowiązującej obecnie Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz.U. z 2021 r. poz. 478 zm.). Habilitantka dysponuje odpowiednim dorobkiem naukowym, solidną wiedzą w badanym przez siebie obszarze, odpowiednimi osiągnięciami i kompetencjami akademickimi, metodologicznymi i warsztatowymi, co w **mojej ocenie może być podstawą do nadania stopnia doktora habilitowanego nauk społecznych w dyscyplinie pedagogika**. Wnoszę więc do Rady Naukowej Dyscypliny – pedagogika, Wydziału Nauk o Edukacji Uniwersytetu w Białymstoku, o dopuszczenie dr Anny Młynarczuk-Sokołowskiej do dalszych etapów postępowania habilitacyjnego.

Maria Marta Urlińska